

Krisen i Algeriet

Den algeriska krisen har med återvalet av president Abdelazziz Bouteflika fått sin förlängning. Krisen, som med upp- och nergångar pågått sen 1980, har sina rötter i oavhängighetsstriden 1954-64, men främst beror den på den väg som landet beträdde som fri nation.

Algeriets frigörelsekamp gentemot den franska kolonialmakten var otvivelaktigt en av de blodigaste ett folk erfarit i modern tid. Det kostade algerierna 1 miljon döda och än fler lemlästade att bli av med ett 130 årigt förtryck. Den 1 juli 1962 utropades självständigheten och Ben Bella, en av ledarna för Front de Liberation Nationale (FNL), utnämndes till president. Den 8 september 1963 godkändes den nya författningen. Men Ben Bella beskärdes inget långvarigt presidentskap. Han avsattes i en statskupp av Hourri Boumédiene den 19 juni 1965. Till skillnad från Ben Bella var Boumédiene begrundad av ett 'socialistiskt' industrialiserat Algeriet. Jordbruket fick ge plats för en kraftig utbyggd industrisektor. Lantbruksbefolkningen förflyttades *en masse* till nyuppförda fabriker. Landet fick så ett överflöd av maskiner, järn etc. Egna livsmedel däremot producerades allt mindre och måste importeras.

Boumédiene dog 1978. Den av honom förda politiken var inte bara ett ekonomiskt fiasko. Han lämnade efter sig ett land fullt av motsättningar. General Chadli Bendjedid som efterträdde honom slog in på en helt annan väg. Alla produktionssektorer liberaliserades inklusive oljeindustrin. Vad Chadli Bendjedid däremot inte liberaliserade var styret över den nordliga landsdelen Kabylien.

Kabyliens berber hade sen oavhängigheten skjutits åsido både politiskt och kulturellt. Den självständiga algeriska staten sågs av sin ledning som ett arabiskt-islamiskt land där det inte fanns något utrymme för en berbisk identitet (liksom det inte heller gavs ett utrymme för ett franskt.) Den 10 mars 1980 förbjöd myndigheterna en föreläsning som den berbiska antropologen Moloud Mammeri skulle hålla vid universitetet i Tizi Ouzou. Det blev katalysatorn till en allmän strejk, som höll Kabylien i sitt grepp i två månader. Händelsen blev också det första tillfället i det nya Algeriet då en folkopinion kom på tvärs med den förda politiken. Denna s.k. berbiska våg utökade således den ekonomiska krisen med en politisk dito. Staten konfronterades öppet med nationella krav från berberna, såsom de yrkades av folkrörelsen Mouvement Culturel Berbère.

I oktober 1988 ställdes FNL ånyo inför en politisk kris. Demonstrationer bröt ut i hela landet. Ung som gammal tog till gatorna med krav på reformer för att lätta på den pressade situationen som flertalet befann sig i. Det blev islamister som kom att ta den politiska ledningen, även om de då saknade en organisation. Men de kom inte, som en politisk kraft, helt ur intet. FNL hade sen berbervåren 1980 befrämjat islamismen som en motvikt till den sekulära berberrörelsen. Nu slog detta tillbaka. Oktoberdemonstrationerna undertrycktes med 500 döda som följd och ordning härskade inom en vecka. Men det politiska systemet, som allenast hade behärskats av FNL, tvingades man liberalisera. Islamisterna organiserade sig i olika partier, varav Front Islamique du Salut (FIS) med tiden skulle bli den största. Den 26 december 1991 hölls allmänna val. FIS erhöi i första valomgången 48 procent av rösterna och hade således goda chanser att uppnå absolut majoritet i den andra omgången. Armén ställde omedelbart in den och tvang president Chadli Bendjedid att avgå.

Efter att FIS-ledarna arresterats förklarade islamisterna krig mot både den algeriska staten och armén. Ett inbördeskrig bröt ut där alla slags konflikter kom att utkämpas.

Bouiaf, en av FNL:s karismatiska ledare, som sen oavhängigheten levte i landsflykt i Marocko, kallades tillbaka som ett sista hopp. Sex månader senare sköts han under ett offentligt tal ihjäl av en officer.

General Liamine Zéroul, som fördes fram av armén, blev president. Han ställdes med en gång 1994/95 inför en allmän skolbojkott i Kabylien. Kraven från berberrörelsen var att undervisningen måste ske på berbiska och att språket skulle upphöjas till ett nationellt samt officiellt språk i Algeriet. Det första kravet förkastades medan de andra godtogs. Samtidigt fortgick inbördeskriget mellan islamisterna och staten med full styrka. Och islamisterna kunde inboka ett antal segrar pga högt placerade anhängare i armén. 1998 hade inbördesstriderna skördat 200 000 döda.

Presidenten Zéroul åstadkom inte mycket och arméledningen sökte efter en ny förmåga. 1999 tillträdde Abdelazziz Bouteflika som president. Han var inte bara en tidigare frihetskämpe utan han hade även politisk erfarenhet. Bouteflika underhandlade med islamisterna och det utmynnade i en amnestilag. Frukten avtog och de flesta islamisterna lade ner vapnen och har återinlemmats i systemet. Men inte desto mindre skulle Bouteflika komma att 2001 konfronteras med det största upproret som Algeriet någonsin skådat sen oavhängigheten.

Den 18 april 2001 sköts Massinissa Guermah, helt utan anledning, till döds på en polisstation i Beni Douala i Kabylien. Ett par dagar senare den 21 april inföll det årliga firandet till åminnelse av berbervåren 1980. Polisen arresterade tre skolelever för hån. Dagen därefter kom inrikesministeriet med ett pressmeddelande vari Massinissa Guermah kallades en simpel tjuv. Nyheten spred sig som en löpeld och människor välde i mängder ut på gatan över hela Kabylien. Man krävde ett slut på det statliga förtrycket och sociala och ekonomiska reformer (något som var ett allmänt krav i hela landet.) Protesterna, som pågick under ett år, leddes av Arch, en modern medborgarrörelse. Både de algeriska och de franska medierna inklusive president Bouteflika beskrev protesterna som en identitetsfråga. Det stämmer. Protesterna var begränsade till Kabylien och har inte spritt sig. Den svarta våren, som händelserna har kommit att kallas, kostade 130 döda.

Abdelazziz Bouteflikas återval 2009 är således inte endast en återspeglning av att de sociala och ekonomiska problemen är långt ifrån lösta, utan än mer av att en lösning inte ens har påbörjats. Till syvende og sist betyder det att liberaliseringen av det politiska systemet har blivit en flopp. Dessutom är berberfrågan långt ifrån sin lösning.

Mohamed El Khalfioui

Uitpers (Bryssel) nr 110 juni 2009. Översättning Per-Erik Wentus.